

דף הנחיות

ברכות השבח

מה אברך - מערך 5

מה במערך?

ברכות השבח הן ברכות הודאה ושבח לה' על מאורעות טובים או רעים שאירעו לנו. כגון: ברכת הגומל, ברכת הטוב והמטיב, ברכת דיין האמת. בשיעור היום נלמד על חייבי ההודאה וננסה לאסוף תובנות לחיי היומיום.

שקף מספר 2

"אמר רב יהודה א"ר ארבעה צריכין להודות, יורדי הים והולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא ומי שה' חבוש בבית האסורים ויצא". (ברכות נד:).

יש גם סימן!

"וכל החיים יודוך סלה". 'חיים' ראשי תיבות: חבוש, ייסורים, ים, מדבר. (טור אורח חיים רי"ט).

מוזמנים לדון על המשותף לארבעת חייבי ההודאה ולהציע רעיונות מדוע אלו מחוייבים בכך.

[illegible][illegible]

שקפים מספר 3-4

בפרק ק"ד בתהלים אנו פוגשים את ארבעת החייבים להודות.

בקהילות חסידיות נהגו לומר פרק מיוחד זה בתפילת מנחה בערב שבת.

א הָדוּ לָהֶ' כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ. ב יֹאמְרוּ גְאוּלִּי ה' אֲשֶׁר גָּאֵלָם מִיַּד צָר. ג וַיִּמְאַרְצוּת קִבְּצָם מִמִּצְרָיִם
וּמִמִּעְרַב מִצְרָיִם וּמִיָּם. ד **תַּעֲנוּ בַּמִּדְבָּר** בִּישִׁימוֹן דֶּרֶךְ עִיר מוֹשֶׁב לֹא מִצָּא. ה רַעֲבִים גַּם צִמְאִים נִפְשָׁם בָּהֶם
תִּתְעַשֵּׂף. ו וַיִּצְעֲקוּ אֶל ה' בְּצָר לָהֶם מִמִּצּוֹקוֹתֵיהֶם יִצִּילֵם. ז וַיִּדְרִיכֵם בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵלְכֹת אֶל עִיר מוֹשֶׁב. ח יוֹדוּ
לָה' חֲסִדּוֹ וּנְפִלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם. ט כִּי הִשְׁבִּיעַ נֶפֶשׁ שְׁקָקָה וּנְפֶשׁ רַעֲבָה מֵלֹא טוֹב. י יִשְׁבִּי חֲשֹׁךְ וְצִלְמוֹת **אֲסִיר**
עֵנִי וּבְרָזֵל. יא כִּי הִמְרוּ אֹמְרֵי אֵל וַעֲצַת עֲלִיוֹן נֶאֱצָו. יב וַיִּכְנַע בַּעֲמֹל לִבָּם כְּשָׁלוּ וְאִין עָזָר. יג וַיִּצְעֲקוּ אֶל ה'
בְּצָר לָהֶם מִמִּצּוֹקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם. יד יוֹצִיאֵם מִחֲשֹׁךְ וְצִלְמוֹת וּמוֹסְרוֹתֵיהֶם יִנְתֵּק. טו יוֹדוּ לָה' חֲסִדּוֹ וּנְפִלְאוֹתָיו
לִבְנֵי אָדָם. טז כִּי שֹׁבֵר דְּלִתוֹת נִחֲשֶׁת וּבְרִיחֵי בְרָזֵל גִּדַּע. יז אֲוִלִּים מִדֶּרֶךְ פֶּשַׁעַם וּמַעֲוֹנוֹתֵיהֶם יִתְעַנּוּ. יח כָּל
אֹכֵל תִּתְעַב נִפְשָׁם **וַיִּגְעוּ עַד שַׁעֲרֵי מוֹת**. יט וַיִּצְעֲקוּ אֶל ה' בְּצָר לָהֶם מִמִּצּוֹקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם. כ יִשְׁלַח דְּבָרוֹ
וַיִּרְפָּאֵם וַיִּמְלֹט מִשְׁחִיתוֹתָם. כא יוֹדוּ לָה' חֲסִדּוֹ וּנְפִלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם. כב וַיִּזְבְּחוּ זִבְחֵי תוֹדָה וַיִּסְפְּרוּ מַעֲשָׂיו
בְּרִנָּה. כג **יִוְרְדֵי הַיָּם בְּאִינוֹת** עֲשִׂי מִלָּאכָה בַּמַּיִם רַבִּים. כד הִמָּה רָאוּ מַעֲשֵׂי ה' וּנְפִלְאוֹתָיו בְּמִצּוֹלָה. כה וַיֹּאמֶר
וַיַּעֲמֵד רוּחַ סַעְרָה וַתְּרוּמֵם גְּלִיו. כו יַעֲלוּ שְׁמַיִם יִרְדּוּ תְּהוֹמוֹת נִפְשָׁם בְּרַעָה תִתְמוּגֵג. כז יִחוּגוּ וַיִּנּוּעוּ כְּשֹׁכּוֹר
וְכָל חֲכָמָתָם תִּתְבַּלַּע. כח וַיִּצְעֲקוּ אֶל ה' בְּצָר לָהֶם וּמִמִּצּוֹקוֹתֵיהֶם יוֹצִיאֵם. כט יָקָם סַעְרָה לְדַמְמָה וַיַּחֲשׂוּ
גְלִיהֶם. ל וַיִּשְׁמְחוּ כִּי יִשְׁתַּקּוּ וַיִּנָּחֵם אֶל מַחֲזֵז חֲפָצָם. לא יוֹדוּ לָה' חֲסִדּוֹ וּנְפִלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם. לב וַיִּרְמְמוּהוּ
בִּקְהֵל עָם וּבְמוֹשֶׁב זִקְנִים יִהְלִלוּהוּ. לג יֵשׁם נִהְרוֹת לְמִדְבָּר וּמִצָּאֵי מַיִם לְצִמְאוֹן. לד אֶרֶץ פְּרִי לְמִלְחָה מִרְעַת
יִשְׁבִּי בָהּ. לה יֵשׁם מִדְבָּר לֵאגָם מַיִם וְאֶרֶץ צִיָּה לְמִצָּאֵי מַיִם. לו וַיּוֹשֶׁב שָׁם רַעֲבִים וַיִּכְוְנוּ עִיר מוֹשֶׁב. לז
וַיִּזְרְעוּ שְׂדוֹת וַיִּטְעוּ כִּרְמִים וַיַּעֲשׂוּ פְרִי תְבוּאָה. לח וַיִּבְרְכֵם וַיִּרְבּוּ מֵאֵד וּבִהְמָתָם לֹא יִמְעִיט. לט וַיִּמְעֲטוּ וַיִּשְׁחוּ
מַעַרְצֵי רָעָה וַיִּגּוּן. מ שִׁפָּךְ בּוֹז עַל נְדִיבִים וַיִּתְּעַם בָּתְּהוּ לֹא דֶרֶךְ. מא וַיִּשְׁגַּב אֲבִיוֹן מַעֲוֵנִי וַיִּשָּׁם כְּצֶאֱן מִשְׁפָּחוֹת.
מב יִרְאוּ יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁמְחוּ וְכָל עוֹלָה קִפְצָה פִּיהָ. מג מִי חָכֵם וַיִּשְׁמַר אֱלֹהֵי וַיִּתְּבוּנֵנוּ חֲסִדֵּי ה'.

פרק זה הוא המקור לדברי הגמרא אודות החייבים להודות. כדאי לקרוא יחד את הפרק היפהפה והמיוחד ולדון אודות המסרים המשולבים בו.

אמר רב יהודה אמר רב:

ארבעה צריכין להודות: יורדי הים, הולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא.

יורדי הים מנלן [=מאין לנן]? דכתיב [שכתוב]: "יורדי הים באניות וגו'... המה ראו מעשי ה'", ואומר: "ויעמד רוח סערה יעלו שמים ירדו תהומות", ואומר: "יחוגו וינועו כשכור", ואומר: "ויצעקו אל ה' בצר להם וממצוקותיהם יוציאם", ואומר "יקם סערה לדממה", ואומר: "וישמחו כי ישתוקו", ואומר: "יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם".

הולכי מדברות, מנלן? דכתיב: "תעו במדבר בישימון, דרך עיר מושב לא מצאו, ויצעקו אל ה', וידריכם בדרך ישרה - יודו לה' חסדו".

מי שחלה ונתרפא, דכתיב: "ואילים מדרך פשעם, ומעונותיהם יתענו, כל אוכל תתעב נפשם וגו' ויזעקו אל ה' בצר להם וגו' ישלח דברו וירפאם וגו' - יודו לה' חסדו".

מי שהיה חבוש בבית האסורין, מנלן? דכתיב: "יושבי חשך וצלמות וגו' כי המרו אמרי אל" וגו' ואומר: "ויכנע בעמל לבם" וגו' ואומר: "ויזעקו אל ה' בצר להם" ואומר: "יוציאם מחשך וצלמות" וגו', ואומר: "יודו לה' חסדו". (המשך דברי הגמרא בברכות).

להעשרה:

מדוע חסידים אומרים פרק זה בערב שבת?

וזהו שישד הבעש"ט זללה"ה נשמתו בגנזי מרומים לומר בכל ערב שבת מזמור תהלים ק"ז כי מחמת שצריך לזכך עצמו יותר ויותר בעת ההוא ושם נזכרו ארבעה שצריכים להודות והא' תעו במדבר הוא לשון דבור שכשבא להתפלל הוא תועה בהדבור ואינו יכול להביא מדותיו כולן בהדבור כי צריך לבוא עם כל המדות בהדבור ולשון כל חיותו בהדבור שלא ישאר שום מדה לחוץ ולפעמים אינו יכול לעשות כן מחמת שהיה מקושר כל ימי השבוע בעסקיו וזהו תעו במדבר וגו' עיר מושב וגו' הוא לשון התעוררות התקנה הוא ויצעקו כו' צעקה היא בלא דבור לה' שירחם עליו לעזרהו והבא ליטור כו' ומחמת שבא למדת רחמנות וכל עיקרו הוא לעבודתו יתברך אזי נפרדין ממנו החשכות כי אין קטרוג מאחר שבא לדמת רחמנות ולמדת אין כי לא לעצמו הוא מבקש רק להשם יתברך כל אוכל תתעב נפשם הוא לפעמים אינו טועם טעם ותענוג מעבודתו כחולה שאוכל ואינו טועם טעם אזי גם כן התקנה ויצעקו גו' וכן יושבי חשך שהוא בחשכות השכל יורדי הים גו' קאי על אותן שהם במדריגה שהולכים בעולמות עליונים בתפלתם ולפעמים באה ח"ו פנייה או שום ניצוץ גבהות אזי יעלו שמים ירדו תהומות ח"ו אזי ויצעקו גו': (מאור עינים, בשלח י"ז).

שקף מספר 5

ההודאה הפנימית הבאה מעומק הכרת הטובה לאל עליון הטוב והמטיב האמיתי תצא אל הפועל בטבע האנושי על ידי ידיעת ההפכים (עין אי"ה, ברכות, ט, טו)

הרב קוק מסביר שארבעה מקרים אלו מלמדים על ארבעה טובות בסיסיות שיש לבני אדם והרבה פעמים לא שמים לב אליהם:

הטבעית, החברתית, הגופנית והמוסרית.

אנו לומדים להכיר את חשיבות וערך טובות אלו באמצעות "ידיעת ההפכים". דהיינו, כאשר נמצאים במצב המנוגד להם.

יורדי הים עומדים בניגוד למצב הטבעי שבו האדם נמצא עם "הרגלים על הקרקע". הולכי מדברות מצויים במקום שבו אין חברה. החולה נפגע בבריאותו הגופנית והאסור בכלא הפר את כללי המוסר. מזמנים לראות את דבריו המלאים בדף ההנחיות.

להעשרה:

דברי הרב קוק המלאים:

יורדי הים מנלן, דכתיב יורדי הים וגו', הולכי מדבריות כו'.

ההודאה הפנימית הבאה מעומק הכרת הטובה לאל עליון הטוב והמטיב האמיתי, תצא אל הפועל בטבע האנושי ע"י ידיעת ההפכים.

כבר העריך החסיד בחובת הלבבות שער הבחינה, על סיבות המביאות את האדם שלא להרגיש כמה הוא חייב להכיר את טובת יוצרו ב"ה. ומיעוט ההכרה מעכבת את הגדלת הצדק והחסד וממעט את הוד דעת האלהים מלהתגלות בנפשות בני אדם לעודדם ולהשלימם.

אמנם בידיעת החסרון יוכר ערך הטובה ותושפע ההשפעה המדעית מהיחידים שטעמו טעם העדר הסיודור התמידי ורעתו על כל הכלל כולו, לעורר רוחו בהכרת אשור וטובתו.

ההתאוננות האנושית שממעטת את פרי הכשרון ומאפלת בעד זוהר אהבת ד' הטהורה מהניק מטובה לבני אדם תחלק לארבעה ראשים:

א' מצד הטבעיות הכללית, האדם שעניו לא תשבענה לא יאמר די למצבו הטבעי, לפעמים מצבו ואסוריו הטבעיים לא ימצאו חן בעיניו שמכירים כעין חוקים מעיקים, ודמיונו יטעהו שהחופש האמיתי שהוא שואף, ראוי לו לציירו חפשי ג"כ מהחוקים הטבעיים של מצבו. האיש הנתעה הזה יקח מוסר, בהזדמנו לצאת ממצבו הטבעי ויראה מה רע ומר הוא, אז יבין כי האסור להחקים הטבעיים, שהוא טוב ד' וחסדו המלא עולם, הוא טובה גמורה, והוא החופש הגמור הראוי להיות חביב לכל אדם שלם בדיעותיו ותכונותיו.

ב' אחרי ההתאוננות הטבעית תבא ההתאוננות המדינית, חוקי המדינה שהם בכללם לטובה ולאשר הכללי, יעיקו לב רבים החפצים בחופש קצוני. מובן הדבר שהדברים מוסבים כלפי החקים הנוסדים בצדק וביושר, כדי לשכלל את הקיבוץ המדיני על אשיות חזקות וישרות. אמנם הרודף חופש בלא מצרים, בלא דעת עמוקה והכרה נכונה, יתקצף מהם ולא יכיר כי יד ד' עשתה זאת, המתנשא לכל לראש. השלטון המדיני הוכן מראש מקדם ברוח האדם ותכונתו, מד' אשר עשה לנו את הנפש הזאת, שתוציא פעולותיה בעתם בזמנם ומקומם ע"פ התנאים המתילדים מהחוקים הכוללים. האיש הזה ישוב לכלל דעת מיושבת כשיטעם טעם מרירות העדר המדיניות כמה קשה הוא לאדם, אז לא יתקצף על איזה חוקים מדיניים שחשבם למותר בדמיונו, רק יכיר טובתם ויודה לד' חסדו על הסבות המזדמנות מיד החכמה העליונה לכונן את יסודי החברה האנושית בצדק ובמשפט.

להעשרה:

הג', ההתאוננות הגופנית, חוץ להתאוננות המצב הטבעי בכללו במה שהוא חוץ לגופו של אדם, ימצאו ג"כ מתאוננים שחושבים שמעטה היא להם טובת גופם, וטבעיו הקיימים חזקתו ויכולתו קצרים הם נגד מאוייהם, "בטן רשעים תחסר". אמנם כשיבא איש כזה לידי חולי ומדוה, אז יכיר טובת הבריאות ועד כמה ראוי להיות ממנה מלא רצון ולהודות לד' חסדו, מבלי לבקש גדולות חוץ לתכונה הגופנית המשוערה ע"פ החכמה העליונה.

ד', אחר זה תבא התכונה המוסרית, שהיא מלאה חוקים מעיקים למבקשי חופש גמור בלא חשבון ודעת היורד לסוף כל ענין, בין חוקי תורת ד' הקשים לבעלי תכונות רעות ונפשות בלתי מיושבות, בין גם חוקי השכל והיושר והדרך ארץ. אמנם בחפצם לפרע גדרות עולם, תתקומם כנגדם החברה האנושית המיושבת בהחלט, ויכנעו תחת עול של מאסר, עד שיכירו כי ראוי לחשוק את החופש הבינוני, שהוא החופש הגמור והטובה האנושית השלמה. והחופש הקצוני מביא בהכרח לשיעבוד הגמור ואסור מוחלט, כי הפרצה המוסרית המתלבשת בשם החופש, תדיח את מחזיקיה מדחי אל דחי, עד שיכבד עליהם כל חק מוסרי, ולא תהיה כל תקנה להם ולחברה האנושית מצדם כ"א להכביד עליהם מאסרם שיהי' עוצר בעד פעולתם הרעה, עד שיכירו מתוך חסרון המאסר את יקרת החופש הממוצע, הבא לכללות האדם רק ע"י מסורת מוסרית הוגנת, הבנויה ע"פ התורה השכל והדרך ארץ.

על כן כלל בזה ארבעה הסוגים הללו הצריכים להודות יורדי הים, שנתקו רגליהם מהמעמד הטבעי הכללי האנושי, הם יכירו מההפך כמה טובה היא ההשתעבדות לטבע הכללי, הבא מצד המקום הטבעי המיועד לאדם, היבשה המיוחדת ונועדת לאדם למקומו הטבעי, ועד כמה ראוי להוקיר ההגבלה הטבעית הזאת, להכיר טובתה ולהודות עליה.

הולכי מדבריות, הם טעמו המצב הרע של חסרון המדיניות, והם יעריכו בצדק כמה ראוי לאדם לשא בשמחה את עול המדיניות ולהודות לד' המקים מלכים עבור זה על חסדו. מי שהי' חולה ונתרפא, יודיע חסד ד' על טובת הבריאות הטבעית לאדם הפרטי, והחקים הצריכים לשעבד את האדם לשמירת בריאותו לא יחשבו עוד לעול ולמשא כ"א לחסד הראוי להודות עליו בלב טהור.

ומי שהיה **חבוש בבית האסורין** ויצא, המה האנשים פורצי חקי המוסריות לפי שרירות לבם הפרטי, יועילו להודיע לבני האדם את רעת השיעבוד והמאסר הגמור, למען ידעו כי כדאי ונכון לקבל בשמחה וטוב לב את עול החקים המוסריים הנימוסיים שהם גורמים לאדם להנצל משיעבוד קיצוני. ויודו לד' חסדו, על מסורת התורה והתקבלות הנימוסים, שהם גורמים לסידור עניני החברה האנושית על דרך המיצוע הראוי להיות נאהב מכל איש ישר ותמים דרך.

וההודאה היוצאת מהיחידים תפעול על הרבים עד שבכלל האנושות יתקיימו המעמדים הנצרכים ותתרחב המוסריות, ויתרוממו הכחות הנפשיים לבקש את הצדק והטוב האמיתי. וכאשר העיר בזה ג"כ החסיד בחוה"ל שער הנ"ל ביחס הנימוסים המונחים אל ההשגחה האלהית לטובת האדם, באופן מתאים אל הטובה העליונה והכוללת שתוציא את פירותיה בכל ערכם באחרית הימים, טובת תוה"ק והופעתה. והנה הסדר האמור בזה הוא לפי המערכה הטבעית, המקדמת את הכללים והסוגים העליונים לפרטים.

להעשרה:

ע"כ **יורדי הים** נגד המערכה הטבעית בכללה הם קודמים, ואחריהם **הולכי מדבריות** נגד המערכה הקולטורית. ואחריהם מי **שהי' חולה** נגד הגופנית הפרטית הכוללת המון בלתי מסתפקים בחקם מגסי השכל ג"כ שלא ידעו כלל משפט וערך הנימוסיות וחקים התוריים, ואחריהם מי שהיה **חבוש בבית האסורים** ויצא נגד המוסריות.

אמנם במקרא נסדרו תחילה הולכי מדבריות "תעו במדבר בישימון דרך", ואחריהם חבושים בביה"א "יושבי חשך וצלמות", אחריהם מי שהיה חולה ונתרפא "אילים מדך פשעם ומעונותיהם יתענו", ואחריהם "יורדי הים באניות". מפני שהתיקון המדיני הוא חובה להקדימו, שהוא הכולל את האפשרות לבא ליתר התיקונים, והוא קודם במעשה, ואחריו התיקון המוסרי הכללי, ואז תגיע היכולת להגיע להטבה הגופנית, שכשעניי בני"א המדיניים והמוסריים מתוקנים הם בכלל, ימצאו אז הגופות את תכונתם הראויה להם באמץ ובריאות, ואז ממילא יחדלו התואנות מהמצב הטבעי הכללי כי ימצאו הכל יפה ומתוקן. "ושמתי פקודתך שלום ונגשיך צדקה, לא ישמע עוד חמס בארצך שד ושבר בגבולך וקראת ישועה חומתך ושעריך תהלה".

והנה יורדי הים והולכי מדבריות, הידיעות הנוספות להם ע"י המסע מעשרת את דעתם ומרוממת רוחם, שבבאם לכלל ישוב יחשו טובה מעצם הנדידה. אמנם חולים וחבושים בבית האסורים, הטובה העיקרית היא מעמדם שיחשו בטובתם כשיתרפאו או יצאו לחפשי. ע"כ אמר רק באחרונים "ונתרפא", "ויצא". וירידת הים והליכת המדבר, שעכ"פ תבא ע"י טובה כללית לבני אדם, מסחר הימים והארצות הרחוקות, הדבר מיוחס לכתות שלימות של אנשים תופשי מקום בהתרבות האנושית לשון רבים "יורדי הים" ו"הולכי מדבריות". לא כן החולים והחבושים, שהמה נגעים פרטיים בחלישות הגוף או הנפש. שהטובה אל הכלל תבא על ידם רק בדרך מסובבת מהרחקת שאר בני אדם ללכת בדרכיהם. ע"כ אין להם המשכת כחה ומפלגה, כ"א שם יחידים "מי שהי' חולה" ו"מי שהיה חבוש בביה"א ויצא". (עין איה, ברכות, ט, טו).

9
מגלות לגאולה

הורבייט - המליכה בשבי גם כן בארץ מרחק, דרך ים, וסובלים צער הים והפחן גלוי ורוב הצרות ונזלות באלו והכונה, שהם שטנים בכל מיני הצרות, וכשיגלו האל, יצילו מל זה ויודו לו ויפרסמו "נפלאותיו לבני אדם", וישבו לארצם החריבה ויכנונו בה ערי מושב, ויצליחו בה בכל מיני הצלחות...

פירוש המאירי לתורה

נראה לי שזה המזמור נאמר בנבואה על הגאולה מזה המלח הארוך, שאנחנו בו בצרות גדולות, והזכיר בו ארבעה מיני צרות:

האשונה - הליכה שבי בארץ מרחקים, תמר, דרך מדבר וארץ חריבה וסובלים צער רב ובעמל.

השנייה - היות מלך בשחיתות מאסר.

השלישית - היות מדבא ברחלים.

סקף מספר 6

בעוד בפשטות המזמור נאמר על יחידים החווים חוויות מיוחדות, ה'מאירי' בפירושו רואה כאן נבואה המתייחס למסע שעם ישראל עובר בדרכו מגלות לגאולה:

נראה לי שזה המזמור נאמר בנבואה על הגאולה מזה הגלות הארוך, שאנחנו בו בצרות גדולות. והזכיר בו ארבעה מיני צרות:

הראשונה - הליכה בשבי בארץ מרחקים, תמיד, דרך מדבר וארץ חריבה, וסובלים צער רעב וצמא;

והשנייה - היות נלכד בשחיתות מאסר;

והשלישית - היות מדוכא בחליים;

והרביעית - ההליכה בשבי גם כן בארץ מרחק, דרך ים, וסובלים צער הים והמון גליו; ורוב הצרות נכללות באלו. והכוונה, שהם מעונים בכל מיני הצרות, וכשיגאלם האל, יינצלו מכל זה ויודו לה' ויפרסמו "נפלאותיו לבני אדם", וישבו לארצם החריבה ויכוננו בה ערי מושב, ויצליחו בה בכל מיני הצלחות... (פירוש המאירי לתהלים).

שקף מספר 7

נוסח הברכה:

המברך אומר:

"בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַגּוֹמֵל לְחַיִּיבִים טוֹבוֹת, שְׁגַמְלָנִי כָּל טוֹב"

השומעים עונים:

אָמֵן. "מִי שְׁגַמְלָנוּ כָּל טוֹב, הוּא יִגְמַלְנוּ כָּל טוֹב שְׁלָה"

שאלה למחשבה:

מדוע מקבלי הטובה נקראים 'חייבים'?

שקף מספר 8

השאלה בה פתחנו בשקף הקודם מציבה גם דיון הלכתי: האם כאלה שאינם בקטגוריית ה'חייבים' יכולים לברך ברכה זו:

הגומל לחייבים... כלומר אפילו לאותם שהם חייבים... עם כל זה גומל להם טובות, וכך גם אני המברך, למרות שאני הגון, גמלני כל טוב (בית יוסף, אורח חיים ריש...).

קטן אין צריך להודות, כיון שאינו בר עונשין לא שייך שיאמר הגומל לחייבים טובות אבל יש שחלקו, שאף קטן יכול לברך שכוונת הברכה היא שאף לחייבים הקב"ה גומל טוב (שערי תשובה סק"א).

אפשר לפרש באופן נוסף, לפי דברי ר' בחיי ב"חובות הלבבות" (בהקדמה לשער ג). לדבריו, בטובות בין בני אדם יש הדדיות, כלומר שבני אדם מיטיבים זה עם זה. תמיד יש גם תועלת לנותן בטווח הקרוב או הרחוק. לעומת זאת, טובות ה' לאדם נובעות רק מרצונו החופשי והטוב, שהקב"ה אינו זקוק לאדם. הפער המוחלט בין הבורא לנבראים מביא לכך שהאדם נמצא במעמד של בעל חוב קבוע לבורא. כך ניתן להסביר שהביטוי "לחיבים", פירושו שהאדם חייב באופן מיוחד להכיר טובה לבורא (אורות ישראל, עיונים).

שקף מספר 9

לסיום המאמר נציין עוד שתי ברכות חשובות מקטגוריית ברכת ההודאה. להבנת שתי ברכות אלו אנו זקוקים לשיעור נוסף ועוד חזון למועד. כרגע נסתפק בהפניה לסרטון קצר ונחמד על מעשיה חסידית המלמדת כיצד יש להודות על הרעה...

על בשורות טובות אומר: ברוך הטוב והמטיב;

על בשורות רעות אומר: ברוך דין האמת' (ברכות, פרק ט, ב)

רואים בעיניים

[איך מברכים על הרעה?](#)

בשורות טובות!

להערות והארות:

משה שמעון אופן

Moshe.oppen@gmail.com

054-8496992

**רוצים עוד?
סרקו והצטרפו
ל"אחים לנפש"**

© כל הזכויות שמורות ל"אחים לנפש"